

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІЧНИЙ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан _____ факультету
_____ А.В. Череп
(підпис) (ініціали та прізвище)
« _____ » _____ 2020 р.

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістрів
073 «Менеджмент»
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»
освітньо-професійна програма: «Управління фінансово-економічною
безпекою»

Укладач: Лепьохін О.В., к.е.н., доцент, доцент

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 2020 р.
Завідувач кафедри _____
_____ А.П. Кущик
(підпис) (ініціали, прізвище)

Погоджено
з навчально-методичним відділом

(підпис) (ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
економічного факультету

Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 2020 р.
Голова науково-методичної ради
факультету _____
_____ І.І. Колобердянко
(підпис) (ініціали, прізвище)

Погоджено з навчальною лабораторією
інформаційного забезпечення освітнього
процесу

(підпис) (ініціали, прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 07. Управління та адміністрування	Кількість кредитів – 3	Вибіркова	
		Цикл професійної підготовки спеціальності	
Спеціальність 073 «Менеджмент»	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
Спеціалізація / Предметна спеціальність -		3-й	3 -й
Освітньо-професійна програма Управління фінансово-економічною безпекою	*Змістових модулів – 6	Лекції	
		22 год.	8 год.
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 14	Практичні	
		34 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		34 год.	74 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Міжнародні стандарти забезпечення безпеки підприємств» є: дати студентам знання та виробити в них навички щодо міжнародних стандартів забезпечення безпеки підприємств.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Сучасні наукові дослідження в галузі економічної безпеки» є:

- ознайомити студентів із основними поняттями дисципліни;
- ознайомити з міжнародною законодавчо-нормативною базою щодо забезпечення безпеки в підприємницькій діяльності;
- узагальнити досвід закордонних країн щодо забезпечення безпеки в підприємницькій діяльності;
- ознайомити з міжнародними стандартами вимог щодо сертифікації системи управління організацією;
- визначити методичні основи захисту інформаційних активів підприємства;
- оволодіти знаннями щодо міжнародних стандартів забезпечення екологічної безпеки;
- вивчити міжнародні стандарти в області охорони праці;
- ознайомити зі стандартами ISO.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
Уміння: – аналізувати та використовувати міжнародну нормативно-законодавчу базу щодо забезпечення безпеки в підприємницькій діяльності; – використовувати в практичній діяльності стандарти інформаційної безпеки, стандарти охорони праці, стандарти по створенню системи екологічного менеджменту Компетентності: – здатність до розробки стратегії безпеки підприємства та його підрозділів, створення програми розвитку підприємства; – здатність до визначення перспективних цілей і завдань управління фінансово-економічною безпекою; – спроможність до організації впровадження інновацій та науково-технічних розробок для забезпечення фінансово-економічної безпеки	Відтворення знань, передбачених даною програмою. Використання знань в практичній діяльності при розв'язуванні типових ситуацій. Здійснення евристичного пошуку і використання знань для розв'язання нестандартних завдань та проблемних ситуацій. Контрольні заходи: – опитування за результатами вивчення лекційного матеріалу; – підготовка та презентація доповідей за результатами самостійної роботи; – виконання індивідуальних завдань з актуальних питань дисципліни; – тестування

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Міжнародні стандарти забезпечення безпеки підприємств» базується на знаннях таких дисциплін: «Основи бізнесу», «Менеджмент», «Економічна безпека», «Охорона праці в галузі», які створюють методологічне підґрунтя для опанування положень вказаної дисципліни. В свою чергу набуті студентами знання та навички з курсу «Міжнародні стандарти забезпечення безпеки підприємств» будуть необхідні їм при вивченні таких дисциплін, як «Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства», «Сучасні наукові дослідження в галузі економічної безпеки».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Міжнародні правові аспекти забезпечення безпеки в підприємницькій діяльності

Принципи організації захисту фірми: загальні та приватні.
 Нормативно-правова база системи безпеки фірми (підприємства).
 Інституціональні рівні нормативно-правової бази фірми (підприємства).
 Міжнародне законодавство в сфері забезпечення безпеки.
 Нормативні акти, які прийняті міжнародними організаціями світового та регіонального рівнів.
 Регіональні об'єднання держав.

Міждержавні загальні ринки (ЗР). Зони вільної торгівлі (ЗВТ). Митні союзи.

Сфери й об'єкти міжнародної безпеки. Основні причини небезпек і загроз. Найбільш істотні небезпеки та загрози.

Досвід закордонних країн щодо забезпечення безпеки в підприємницькій діяльності

Модель безпеки підприємства - документ, що включає 7 блоків: 1. Опис проблемної ситуації в області безпеки підприємства. 2. Визначення цільової настанови забезпечення безпеки. 3. Побудова системи економічної безпеки підприємства. 4. Розробка методологічного інструментарію оцінки стану економічної безпеки підприємства. 5. Розрахунок дій і засобів, необхідних для забезпечення безпеки. 6. Розробка заходів щодо реалізації основних положень концепції. 7. Висновки про необхідність розробки та реалізації моделі й ефективність її застосування.

Змістовий модуль 2. Діяльність міжнародних організацій щодо забезпечення стандартів соціально-економічного розвитку

Основні правові документи Світової організації торгівлі (СОТ). Правила СОТ.

Завдання СОТ. Основні принципи та правила ГУТТ/СОТ.

Найважливіші функції СОТ.

Загальні переваги від членства у СОТ.

Сутність багатосторонніх угод по торгівлі товарами.

Сертифікація систем менеджменту на відповідність вимогам міжнародних стандартів, які є загальноприйнятими та рекомендованими в країнах-учасниках СОТ.

Основні правові документи Міжнародної організації праці (МОП).

Причини створення МОП. Головні цілі та завдання МОП.

Основні правові документи МОП. Конвенції МОП.

Основні правові документи Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ).

Цілі та завдання ВООЗ. Сфери діяльності ВООЗ. Регіональні бюро ВООЗ.

Пріоритетні напрямки діяльності ВООЗ.

Змістовий модуль 3. Міжнародна стандартизація

Призначення, цілі та завдання міжнародної стандартизації.

Визначення міжнародного стандарту.

Поняття регіональної стандартизації.

Основне призначення міжнародних стандартів. Цілі міжнародної стандартизації. Основні завдання стандартизації.

Державні (національні) стандарти.

Галузеві стандарти.

Стандарти науково-технічних й інженерних товариств і суспільств.

Стандарти підприємств.

Технічні умови підприємств.

Порядок застосування міжнародних стандартів.

Система класифікації для прийнятих й адаптованих міжнародних стандартів.

Міжнародні організації зі стандартизації.

Міжнародна організація зі стандартизації (International Organization for Standardization (ISO)). Міжнародна електротехнічна комісія (International Electrotechnical Commission (IEC)). Міжнародний союз електрозв'язку (International Telecommunication Union (ITU)).

Міжнародні організації, що беруть участь у роботах по стандартизації.

Регіональні організації стандартизації.

Науково-технічні суспільства й консорціуми, що беруть участь у роботах по міжнародній стандартизації.

Національні організації, що беруть участь у роботах з міжнародної стандартизації.

Міжнародні стандарти вимог щодо сертифікації системи управління організацією.

Загальні методологічні принципи функціонування вимог стандартів по сертифікації. Структура вимог стандартів.

Змістовий модуль 4. Стандарти Міжнародної організації зі стандартизації

Основні відомості відповідно стандартів ISO. Схема розробки міжнародного стандарту.

Стандарти ISO.

Розробка проекту стандарту в технічних органах ISO.

Впровадження стандартів ISO в діяльність українських підприємств.

Впровадження системи менеджменту якістю (СМЯ) на базі міжнародних стандартів ISO серії 9000.

Ключові питання, що пов'язані зі створенням СМЯ.

Мотиви впровадження систем управління якістю на підприємствах.

Причини, що заважають досягненню високих економічних результатів за рахунок створення та сертифікації СМЯ: - не завжди вірні цільові настанови керівництва підприємства; - більшість підприємств, які впроваджують міжнародні стандарти, не ведуть обліку витрат на якість; - відсутність надійного методу кількісної оцінки економічної ефективності створення, сертифікації і функціонування СМЯ на підприємствах. щодо якості.

Змістовий модуль 5. Міжнародні стандарти забезпечення інформаційної безпеки

Стандарти інформаційної безпеки.

Поняття безпеки інформації.

Найбільш відомі міжнародні стандарти в області захисту інформації:

1. Міжнародний стандарт ISO 15408.

2. Стандарти ISO/IEC 17799:2000 (BS 7799:2000). Актуальні питання забезпечення інформаційної безпеки організацій і підприємств.

3. Німецький стандарт BSI.

Аудит інформаційної безпеки.

Поняття аудиту інформаційної безпеки в інформаційній системі.
Порівняльна характеристика стандартів аудита інформаційної безпеки.
Концепція управління інформаційними технологіями відповідно до вимог інформаційної безпеки.

Рекомендації з виконання аудиту комп'ютерних інформаційних систем (Audit Guidelines).

Особливості процесу стандартизації в Інтернеті.

Популярні протоколи захищеної передачі даних: SSL (TLS), SET, IP v.6.

Змістовий модуль 5. Міжнародні стандарти забезпечення безпеки у сфері охорони праці. Міжнародні стандарти забезпечення екологічної безпеки

Стан безпеки праці у світі.

Міжнародні стандарти SA 8000 «Соціальна відповідальність» і ISO 26000 «Установка по соціальній відповідальності».

Ціль стандарту SA 8000.

Система менеджменту професійної безпеки та здоров'я (OHSAS 18001).

Стандарт ISO 26000 - інструкція щодо основних принципів соціальної відповідальності.

Основні принципи та впровадження соціальної відповідальності.

Принципи соціальної відповідальності, що визначаються Стандартом ISO 26000 «Установка по соціальній відповідальності».

Міжнародна ініціатива ООН - Глобальний Договір ООН (Global Compact).

Соціальні програми компаній.

Європейський союз і законодавство щодо охорони праці.

Стовпи, на яких базується ЄС.

Законодавство Євросоюзу в сфері охорони праці (директиви ЄС щодо захисту працівників; директиви ЄС щодо випуску товарів на ринок (включаючи устаткування, машини, засоби колективного й індивідуального захисту, які використовують працівники на робочому місці)).

Групи Законодавства Євросоюзу про охорону праці.

Міжнародний стандарт по створенню системи екологічного менеджменту.

Основні стандарти цієї серії:

ISO 14050:2009 Екологічний менеджмент - Словник.

ISO 14001:2004 Системи екологічного менеджменту - Вимоги та посібник із застосування.

ISO 14004:2004 Системи екологічного менеджменту - Загальні провідні вказівки по принципах, системах і засобах забезпечення функціонування.

ISO 14010 - Провідні вказівки по екологічному аудиту. Загальні принципи.

ISO 14011 - Провідні вказівки по екологічному аудиту. Процедури аудита. Проведення аудита систем екологічного менеджменту.

МАГАТЕ (International Atomic Energy Agency (IAEA)) та нерозповсюдження ядерної зброї.

Мета роботи Агентства в країні. Функції Агентства.

Напрямки діяльності МАГАТЕ.

Засоби аналізу й оцінки безпеки, що розроблені МАГАТЕ.

Рекомендаційна нормативна документація МАГАТЕ.

Поняття радіаційної безпеки.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів			
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Семінарські/ Практичні /Лабораторні заняття, год		о/д ф.	з/дист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів	
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	12/14	6/2	2	1	4	1	6	12	2	2	4	
2	16/15	10/3	4	1	6	2	6	12	2	2	4	
3	16/15	10/3	4	2	6	1	6	12	2	10	12	
4	16/14	10/2	4	1	6	1	6	12	2	2	4	
5	16/15	10/3	4	1	6	2	6	12	2	2	4	
6	14/17	10/3	4	2	6	1	4	14	2	10	12	
Усього за змістові модулі	90/90	56/16	22	8	34	8	34	74	12	28	40	
Атестації 1 і 2	-	-	-	-	-	-	-	-	10	10	20	
Підсумковий семестровий контроль залік	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	
Загалом			90							100		

5. Темі лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Міжнародні правові аспекти забезпечення безпеки в підприємницькій діяльності	2	1
2	Діяльність міжнародних організацій по забезпеченню стандартів соціально-економічного розвитку	4	1
3	Міжнародна стандартизація	4	2
4	Стандарти Міжнародної організації зі стандартизації	4	1
5	Міжнародні стандарти забезпечення інформаційної безпеки	4	1
6	Міжнародні стандарти забезпечення безпеки в області охорони	4	2

	праці. Міжнародні стандарти забезпечення екологічної безпеки		
Разом		22	8

6. Теми практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Міжнародні правові аспекти забезпечення безпеки в підприємницькій діяльності	4	1
2	Діяльність міжнародних організацій по забезпеченню стандартів соціально-економічного розвитку	6	2
3	Міжнародна стандартизація	6	1
4	Стандарти Міжнародної організації зі стандартизації	6	1
5	Міжнародні стандарти забезпечення інформаційної безпеки	6	2
6	Міжнародні стандарти забезпечення безпеки в області охорони праці. Міжнародні стандарти забезпечення екологічної безпеки	6	1
Разом		34	8

7. Види і зміст поточних контрольних заходів *

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання**	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Теоретичне завдання - Теоретичне опитування за темою №1	Питання для підготовки: 1. Принципи організації захисту фірми. 2. Міжнародне законодавство в сфері забезпечення безпеки. 3. Сфера й об'єкти міжнародної безпеки. 4. Досвід закордонних країн щодо забезпечення безпеки в підприємницькій діяльності. 5. Нормативно-законодавча база забезпечення безпеки на підприємствах в Україні	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2
	Практичне завдання - Підготовка та презентація доповіді за результатами самостійної роботи за темою №1	Вимоги до виконання та оформлення: виконується у вигляді тез доповіді у друкованому вигляді з дотриманням загальних вимог	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2	-	-	4
2	Теоретичне завдання - Теоретичне опитування за темою №2	Питання для підготовки: 1. Нормативні акти, які прийняті міжнародними організаціями для забезпечення безпеки. 2. Основні правові документи Світової організації	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2

		торгівлі (СОТ). 3. Основні правові документи Міжнародної організації праці (МОП). 4. Основні правові документи Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). 5. Стандарти Всесвітньої митної організації		
	Практичне завдання - Підготовка та презентація доповіді за результатами самостійної роботи за темою №2	Вимоги до виконання та оформлення: виконується у вигляді тез доповіді у друкованому вигляді з дотриманням загальних вимог	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2	-	-	4
3	Теоретичне завдання - Теоретичне опитування за темою №3	Питання для підготовки: 1. Призначення та цілі міжнародної стандартизації. 2. Порядок застосування міжнародних стандартів. 3. Міжнародні організації зі стандартизації. 4. Міжнародні стандарти вимог щодо сертифікації системи управління організацією	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2
	Практичне завдання - Підготовка та презентація доповіді за результатами самостійної роботи за темою №3 Виконання індивідуального завдання	Вимоги до виконання та оформлення: виконується у вигляді тез доповіді у друкованому вигляді з дотриманням загальних вимог. Вимоги до виконання індивідуального завдання – активне електронне посилення: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2 8
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2	-	-	12
4	Теоретичне завдання - Теоретичне опитування за темою №4	Питання для підготовки: 1. Основні відомості відповідно стандартів ISO. 2. Впровадження стандартів ISO в діяльність українських підприємств. 3. Міжнародні стандарти якості менеджменту та безпеки продукції	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2
	Практичне завдання - Підготовка та презентація доповіді за результатами самостійної роботи за темою №4	Вимоги до виконання та оформлення: виконується у вигляді тез доповіді у друкованому вигляді з дотриманням загальних вимог	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2
Усього за ЗМ 4 контр.	2	- 9	-	4

заходів				
5	Теоретичне завдання - Теоретичне опитування за темою №5	Питання для підготовки: 1. Методичні основи захисту інформаційних активів підприємства. 2. Політика інформаційної безпеки підприємства. 3. Стандарти інформаційної безпеки. 4. Аудит інформаційної безпеки. 5. Організація системи захисту інформації в західній Європі. 6. Процесний підхід до управління інформаційною безпекою	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2
	Практичне завдання - Підготовка та презентація доповіді за результатами самостійної роботи за темою №5	Вимоги до виконання та оформлення: виконується у вигляді тез доповіді у друкованому вигляді з дотриманням загальних вимог	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2
Усього за ЗМ 5 контр. заходів	2	-	-	4
6	Теоретичне завдання - Теоретичне опитування за темою №6	Питання для підготовки: 1. Стандарти охорони праці. 2. Соціальна відповідальність. 3. Системи менеджменту професійної безпеки. 4. Міжнародні стандарти в області охорони праці. 5. Міжнародний стандарт по створенню системи екологічного менеджменту. 6. МАГАТЕ та нерозповсюдження ядерної зброї. 7. Засоби аналізу й оцінки ядерної безпеки. 8. Рекомендаційна нормативна документація МАГАТЕ	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2
	Практичне завдання - Підготовка та презентація доповіді за результатами самостійної роботи за темою №6 Виконання індивідуального завдання	Вимоги до виконання та оформлення: виконується у вигляді тез доповіді у друкованому вигляді з дотриманням загальних вимог. Вимоги до виконання індивідуального завдання – активне електронне посилання: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2 8
Усього за ЗМ 6 контр.	2	- 10	-	12

заходів				
-	Атестація 1 і 2	Тести	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	20
Усього за змістові модулі контр. заходів	14	-	-	60

8. Підсумковий семестровий контроль***

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Два теоретичних завдання	Питання для підготовки: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11366	2*15	30
	Практичне завдання	Тести підсумкового контролю	10	10
Усього за підсумковий семестровий контроль		-		40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Вертузаєв М.С., Юрченко О.М. Захист інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу : навч. посібник. К. : ЄУФІМБ, 2001. 321 с.
2. Орлов П.І., Духов В.Є. Основи економічної безпеки фірми : навчальний посібник. Х. : ТОВ «Прометей-Прес», 2004. 284 с.

Додаткова:

1. Полікарпов І., Доманцевич Н., Яцишин Б. Вплив міжнародних стандартів на стан охорони праці. Охорона праці. 2000, №9. С. 28.